

груби костур римске историје, али количина знања о тој епохи је знатно мања него о неким периодима "древне историје".

"Није било ни једног летописца који би написао историју града и овековечио његову изванредну судбину од времена Пипина и Карла. Немачка, Француска, па чак и јужна Италија ... оставиле су нам у наслеђе велики број хроника. Али римски монаси били су толико равнодушни према историји свог града, да су догађаји који су се дешавали у то време за нас остали прекривени потпуним мраком. Али управо у то исто време папство је ревностно настављало да води своју древну хронику" [41, т.3, 125-126]. Но, ни та папска хроника није непрекидна: "Од биографије Николаја I (IX век - А.Ф.) традиционално вођење папских књига се прекида и ми ћемо у нашем излагању историје града не једном зажалити због одсуства тог извора..." [41, т.3, 127]. И тако даље. С времена на време средњовековне хронике наводе чињенице које су очигледно "античке" са савременог аспекта. Тада коментатори почињу да говоре о "оживљавању успомена", о "реминисценцијама" о "подражавању давнине" итд. Пример: "У X веку срећемо Римљане с надимцима који звуче врло необично. Ти надимци привлаче напу пажњу оживљавајући у нашим мислима древне споменике..." [41, т.3, 316].

У традиционалној хронологији много пута је разматрано питање о постојању Сената и Конзулата у средњовековном Риму. С једне стране, те знамените политичке институције сматрају се данас за неотуђиву одлику "античког Рима", која је уништена (по традиционалној хронологији) у V-VI веку заједно с падом III западне империје. С друге стране, средњовековне хронике с времена на време говоре о постојању у средњовековном Риму сената, сенатора, конзула, трибуна, претора. У савременој науци постоји неслагање међу специјалистима за Рим. Једни сматрају да су све те институције настављале постојање и у Средњем веку, други (којих је већина и међу које је спадао и Грегоровијус) су уверени у то да су све те "древне термине" средњовековни Римљани употребљавали "по инерцији" не придајући им "ранији смисао" и чувајући их само као "сећање" на величину "древног Рима" итд. [41, т.3].

Грегоровијус: "Они (средњовековни Римљани - А.Ф.) позивају у помоћ из гробница старине, које су већ постале легендарне, сени конзула, трибуна и сенатора, а те сени као да збиља (! - А.Ф.) лебде у вечном граду током целог Средњег века." [41, т.3, 349] "Звање конзула врло често се помиње у документима из X в." [41, т.3, 409, комент. 20]. У X веку "император (Отон - А.Ф.) је настојао да оживи давно заборављене римске обичаје..." [41, т.3, 388]. Посебно, Отон III је "носио титуле створене по узору на староримске тријумфаторе..." [41, т.3, 395-396]. Говорећи о описима средњовековног Рима, који су очувани у средњовековној књизи "Грапхиа", Грегоровијус сметено изјављује: "Грапхиа" брка прошлост и садашњост" [41, т.3, 458, комент. 7]. И даље: "Ту, у суштини исту појаву, видимо и код Отона III који је страствено уводио преживеле остатке римске империје - чиновне, одећу и идеје времена те империје - у своју средњовековну државу, где је све то изгледало (са становишта савременог коментатора - А.Ф.) као крпљење... Настојање да се варварска епоха оплемени сличним сећањима било је уобичајено (! - А.Ф.) [41, т.3, 427]. "У самом Риму у X веку било је обновљено (по свој прилици започето - А.Ф.) писање непроцењиве књиге папа, која је прекинута на животопису